[Automatisk tekstet av Autotekst med NB Whisper. Kan inneholde feil.]

[SPEAKER_00]
Du hører nå en podkast fra Universitetet i Stavanger.

[SPEAKER_02]
Hei og velkommen til podkasten om akademisk skriving.
Denne episoden er del av en podkast om bruk av kunstig intelligens til læring og skriving.
Jeg heter Marianne Hafnor Bøe, jeg er professor i religionsvitenskap ved Universitetet i Stavanger, og jeg skal lede denne samtalen.
Sammen med meg i studio er Ragnhild Lunde, som er universitetsbibliotekar ved Universitetet i Stavanger, og har lang erfaring med veiledning av studenter i akademisk skriving og i KI-bruk mer generelt.
Og ved siden av Ragnhild sitter Paolo Haaland Scarbocci, som er lærerutdanner og prosjektleder ved Didaktisk digitalt verksted, DDV, her ved UiS.
Og i tillegg til å være lærerutdanner, så er jo du òg en veldig erfaren KI-bruker, Paolo.
Så et innledende spørsmål for å starte samtalen ... Hvordan ser dere på KI-verktøyene, og da særlig språkmodellene mer spesifikt, sin plass for akademisk skriving i dag?
Ragnhild, du kan jo begynne.

[SPEAKER_03]
Jeg tenker at ulike institusjonsbaserte løsninger for store språkmodeller kan absolutt ha sin plass i den akademiske skriveprosessen.
Fra idémyldring og tanketekst til ferdig tekst som du skal levere inn til vurdering.
Men jeg håper jo at studentene lærer en god bruk, sånn at de kan velge å bruke språkmodeller på riktig tidspunkt og på en god måte.
For språkmodeller må ikke få erstatte egen tenkning og den selvstendige lesningen og skrivingen, men mer være et supplement i skriveprosessen.
Men ikke som en kilde, vel å merke da.

[SPEAKER_02]
Nei, ja.
Ja, viktige poeng du trekker fram her, Ragnhild, og som vi garantert kommer tilbake til seinere i samtalen.
Men Paolo, hva tenker du?
Hva slags plass bør språkmodeller ha for akademisk skriving?

[SPEAKER_01]
Ja, nå er det jo sånn at i disse tekstbehandlingsprogrammene som vi har brukt ganske lenge, som Word, så kommer de med ganske mange ulike funksjoner hvor det er en slags KI-integrasjon allerede.
Det kan være stavekontroll, grammatikkforslag, synonymer, tekstprediksjon, tale til tekst, tekst til tale.
Oversettelsesverktøy, digitale ordbøker, ulike navigasjonsverktøy.
Og en har jo òg sånne referanseverktøy som vi òg bruker her.
Det er en mengde ulike støttefunksjoner i skriveprosessen.
Og da tenker jeg at det sentrale er alltid, som jeg har poengtert mange ganger, at studentene tar eierskap over sin egen tekst.
At det er deres stemme, deres tanke og deres logikk som styrer teksten.
Så tenker jeg liksom at bruk av språkmodell kan brukes inn mot tekstforbedring.

At det er et demokratiserende innslag i seg sjøl, spesielt kanskje for de som har lese- og skrivevansker eller dysleksi, som kan øke kvaliteten på språk og formuleringer.
Men så er det sånn, vi må alltid huske på, som Ragnhild også sier, at første del av skriveprosessen må studenten gjøre sjøl.
Kanskje òg uten maskin.
For seg sjøl.
Og tenke.
Altså, tankens kraft må vi ikke glemme her.
Og så ... så må vi òg huske på at vi har studenter som f.eks.
trenger oversettelsesverktøy, som ikke har norsk som sitt morsmål.
Her er det mange ulike sider av det å skrive.
Jeg syns det er fint at denne typen teknologi kan bidra til deltakelse og muliggjøre tekstproduksjon av norsk språk på måter vi ikke har sett før.

[SPEAKER_02]
Ja, det er veldig interessant, og det er jo sammensatt og mange muligheter som åpner seg ved bruk av disse språkmodellene.
Men samtidig så er det jo òg en del utfordringer, så det må vi grave litt mer i først.
Men akkurat hvilke konkrete deler av skriveprosessen er det som egner seg best for bruk av språkmodeller?
Ragnhild, du kan kanskje begynne?

[SPEAKER_03]
Ja, jeg tenker nok at det er litt individuelt, og alt etter hvordan du som student skriver, og hva du syns er utfordrende med skrivingen.
For meg så fungerer f.eks.
språkmodeller godt i idémyldringsfasen, eller det å gi forslag til struktur på en tekst jeg skal skrive, for da har jeg litt å jobbe ut ifra.
Og seinere syns jeg språkmodeller kan gi meg god hjelp til å korte ned tekster.
For jeg har en tendens til å skrive litt for mye, litt for langt.
Så da kan jeg få gode forslag til hva som er overflødig, eller at jeg har gjentatt meg sjøl.
Så språkmodeller egner seg jo òg bra til tekstforbedring, som Paolo nevnte.
Og tekstforbedring når det gjelder språk og kommunikasjon, f.eks.
Det å gjøre teksten forståelig og leservennlig.
Men så er det mer krevende å bruke språkmodeller til tekstforbedring som handler om innholdet.
Det å f.eks.
forbedre argumentasjon og drøfting.
Så her er det viktig å søke innspill og forslag, for å bruke denne støtten til å bearbeide egen tekst.

[SPEAKER_02]
Ja, vil du tilføye noe, Paolo?

[SPEAKER_01]
Det er kanskje vanskelig å peke på én bestemt ting som de egner seg best til, og tekstforbedring er jo allerede nevnt.
Sånn at jeg er opptatt av at studentene har et selvstendig og bevisst forhold med intensjonen og hva målsettingen skal være med å bruke en språkmodell.
At studentene er veldig bevisst på dette her og har dette eierskapet til Skrivingen og bruken av disse modellene.

Så kan du jo da bruke det til en idémyldring i en sånn idémyldringsfase.
Men igjen så tenker jeg at en må ha tenkt noe sjøl, så det handler jo om ...
Ikke bare skriving, men å tenke og spørre seg sjøl hva tenker jeg og hvor vil jeg hen med dette her.
Når studentene bruker disse verktøyene, er det fordi studentene er helt blanke og ikke aner noen ting?
Eller er det for å utvide sine ideer og kanskje òg få mer struktur og rekkefølge og en god oppbygning på det?
Sånne spørsmål studenten må stille seg sjøl.

[SPEAKER_02]
Ja, så er det jo mange studenter som lurer på hva som egentlig er lov.
Og når vi snakker om bruk av språkmodeller i studiesammenheng, så handler det jo også egentlig ofte om juks.
Eller det er det vi har vært veldig opptatt av.
Men det handler jo vel så mye om læringsprosessen.
Så Paolo, hvordan tenker du at språkmodeller kan brukes på måter som styrker studentenes faglige utvikling og læring?

[SPEAKER_01]
Det skal ikke overta selve tenkningen, men det kan være innganger til å starte en lære- og skriveprosess.
Og her er kontekst viktig.
Det å liksom designe språkmodellen for hva du tenker du vil gjøre, og hvorfor.
Så det er en sånn type metakognitiv prosess her på det å skrive som kan bidra til å styrke læringen.
Men dette går også på å bruke språkmodeller sånn dialogisk og sokratisk og liksom i et samspill.
Og kanskje òg med andre studenter.
Det må vi heller ikke glemme at teknologien skal ikke erstatte den dialogen.
Men hvordan bruker KI- eller språkmodellene til å se hvordan de kanskje svarer ulikt, hvis en tester ut forskjellige.
For de vil jo gi ulike svar, alt dette som ... Selv om du velger de samme ordene.

[SPEAKER_02]
Ja.
Så hva blir vår oppgave, da, som underviser i høyere utdanning her?

[SPEAKER_01]
Ja, det blir jo studentenes faglige utvikling og læring.
Det handler om hvordan vi i høyere utdanning skal forholde oss til språkmodellene.
Jeg mener f.eks.
at høyskoler og universiteter må kombinere ulike tekstformer òg.
Bruke mer muntlige presentasjonsformer, som podkast, som òg er en form for metatekst.
Hvor studentene kan kommentere, reflektere og vise transparens i forhold til hvordan de har
Skrevet i sin skriftlige tekst.
At de kommenterer det.
Så jeg tenker av og til at vi blir endimensjonale rundt dette med vurdering.
At det bare må være én skriftlig tekst.
Men at vi må tenke mer kombinasjon.

Samtidig så er det jo sånn at ...
Hvis vi kun har den skriftlige teksten, så må vi kanskje òg åpne opp for at vi går mer lokalt og nært inn i vårt eget område.
Fordi språkmodellen har ofte lite materiale eller ofte ikke trent på de lokale kontekstene.
Og jeg tenker spesielt på lærerstudentenes praksiserfaringer.
Det har jo ikke språkmodellene noe som helst innsikt i. Sånn at det er typisk noe som vi må bruke mer aktivt.

[SPEAKER_02]
Men litt tilbake til dette med hva som egentlig er lov.
Ragnhild, hvor går egentlig grensen mellom uredelig og god bruk i studiesammenheng?

[SPEAKER_03]
Jeg tenker jo at du kan teste ut språkmodeller på forskjellige måter, men det er viktig å holde fast ved det vi poengterer her, at du skal ha eierskap til den akademiske teksten du skriver.
Så jeg mener at skillet mellom uredelig og god bruk går her, at du har eierskap til teksten din.
Så skjønner jeg jo at det er krevende avveininger for studenter, men samtidig så er det en del av den akademiske dannelsen da å utvikle disse ferdighetene.
Det skal være din tekst, det skal være din stemme, og du skal vise selvstendighet.
Så derfor igjen viktig å poengtere at skriving med språkmodeller, det handler om innspill og forslag som du jobber videre med.
Ikke tekstproduksjon hvor du klipper og limer inn forslag fra språkmodellen rett inn i teksten din.

[SPEAKER_02]
Så for å følge opp litt på det, da.
Hva tenker du Ragnhild, som jobber så mye med veiledning av studenter i dette.
Hva mener du at studentene bør være spesielt oppmerksomme på når det gjelder referanser og god kildebruk?

[SPEAKER_03]
Først og fremst så må de produsere innholdet sjøl og foreta faglige valg og avgrensninger og vektlegginger basert på det de har lært i pensumet og i undervisningen.
Så kan de ikke hente faglig innhold fra Microsoft Copilot eller andre språkmodeller, f.eks.
For det er ikke en godkjent kilde i en akademisk sammenheng.
Så tekst fra språkmodeller, den er ikke vitenskapelig.
Det betyr at den ikke er etterprøver.
Den har ikke noe kjent opphav, og den kan ikke gjenskapes igjen.
Så jeg jobber jo mest mot studenter, så jeg gir dem råd om å alltid bruke pensumlitteraturen aktivt når de skriver.
Og ellers er det jo ...
Mulighet for å bruke bibliotekets kanaler for å søke etter mer litteratur eller spørre om hjelp.
Ikke be en språkmodell om å skrive for deg eller finne litteratur for deg.
Du må gjøre lese- og skrivearbeidet sjøl, både for aktivt å velge retning på teksten din, men òg fordi du blir vurdert på, og at du kritisk vurderer den litteraturen du bruker.

Og òg for å opparbeide evnen til å være kritiske til de innspillene du får fra en språkmodell.
Så gjennom en sånn arbeidsprosess så blir du jo da òg etter hvert en kvalifisert fagperson når du er ferdig utdanna.
Og det tenker jeg jo de fleste studenter etterstreber å bli.

[SPEAKER_02]
Det bør jo være målet, ja.
Har du noen innspill til dette, Paolo?

[SPEAKER_01]
Ja, dette handler om en sånn type dannelse.
Digitaldannelse kan vi kalle det for.
En KI-dannelse.
Samtidig så er vi òg kanskje litt raske, vi fokuserer på feil og juks ofte.
Og dette kommer nok av at svar ...
Hvis «svaret» er mer tilgjengelig enn noen gang før.
Da må vi også bli flinkere til å flytte vurdering inn mot prosess, og vektlegge kildebruk enda mer, også fordi språkmodellen ikke er en kilde.
Samtidig må vi sikre at dette ikke handler om at studenten har funnet svaret, men om denne kritiske vurderingen som vi er ute etter, og liksom at studenten kan plassere ...
Plassere innholdet inn mot nye kontekster og disse lokale kontekstene.
Så er det jo sånn selvfølgelig, juks er alvorlig.
Men så tenker jeg jo av og til at hvis oppgaven fullt ut kan løses ut ved å hente lette, tilgjengelige, ferdige svar, så inviterer kanskje òg oppgaver litt inn til det.
Så jeg går der og tenker oppgaveutforminger.
På en annen måte, jeg vet at studenter er usikre på hvordan de skal gå frem.
De er usikre på reglene, og de er ofte litt redde for å bruke språkmodeller, nettopp fordi de ikke vil bli tatt for juks.
Så utfordringen vår er jo sånn sett å veilede dem inn mot god og rett bruk, og gi dem kanskje også litt selvtillit på det å bruke det.
Men dette krever, sånn jeg ser det, en mye mer systematisk opplæring enn det vi tilbyr i dag.
Jeg vet jo at det er vitenskapelig ansatte som avviser språkmodellene helt, som ikke vil ta i dem.
Og da tenker jeg at det er enda mer krevende å skape en sånn transparent holdning og gi opplæring på dette her.
Og det gjør også studentene usikre, fordi vi som vitenskapelig ansatte praktiserer dette ulikt.
Sånn at det kanskje ikke er så populært å si, men jeg mener vi må òg gjøre noe med holdningene til de vitenskapelig ansatte, og ikke bare kritisere studentenes eventuelle lettvinte holdninger til å være de som kopierer ut ferdige svar.

[SPEAKER_02]
Ja, jeg kan støtte deg i det.
Men har dere ellers noen gode tips til ansvarlig bruk av språkmodeller i forbindelse med akademisk skriving, som studentene som lytter til denne episoden nå, kan ta med seg videre?

[SPEAKER_03]
Ja, da vil jeg igjen trekke fram det med transparens, altså det å være åpen om hvordan en har brukt språkmodeller.
F.eks.

føre logg underveis, så har du bedre oversikt, og da kan du dokumentere hvordan du har brukt språkmodeller, sånn som det eventuelt kreves i ditt fag og på din oppgaveinnlevering.
Hvis du lener deg for mye på innspill fra språkmodeller, så må du gjøre noen justeringer i måten du studerer på.
Men en sånn loggføring over eget bruk av språkmodeller vil jo tvinge deg til å reflektere litt mer over hvordan du bruker det.
Så det er jo nyttig i seg sjøl.
Men så vil jeg òg anbefale studenter om å sette seg inn i regelverket for hvordan deres institusjoner har det når det gjelder språkmodeller òg.
Og òg etterspørre hva som er praksis i det fagområdet du studerer.
For her kan det jo være faglige forskjeller.
Men så er det jo òg sånn at ved de ulike utdanningsinstitusjonene i Norge så fins det skriveveiledere.
Gjerne på bibliotekene, sånn som her ved Universitetet i Stavanger.
Så hos skriveveileder kan du søke råd og veiledning om akademisk skriving generelt.
Men òg få råd og veiledning på skriving med språkmodeller.

[SPEAKER_02]
Har du noen tips, Paolo?

[SPEAKER_01]
Ja, jeg er enig med Ragnhild om å søke råd, og så ønsker jeg meg samtidig at studentene sjøl er kritiske og bevisste på de språkmodellene de da velger å ta i bruk, og ser begrensningene de måtte ha.
For når vi snakker om KI som generativ, så er det et slags gjennomsnitt av det datamaterialet de er trent på.
Og de komprimerer og tar dette inn som et slags gjennomsnitt av noe.
Og det er derfor ofte kanskje dette blir litt sånn kjedelig språk, nesten en egen KI-sjanger.
Men det de kommer ut ... Og språkmodeller har ofte en forkjærlighet for bestemte ord og vendinger.
Tankestreker og kolon som liksom er lett å se hvis studentene bruker mye av det.
På norsk kan dette bli særlig tydelig i møte med bokmål og nynorsk og dialekt og fagspråk og lokale uttrykksformer.
Språkmodellene klarer ikke å gå utenfor seg sjøl.
De har ikke noen tanker om språket som sådan.
Så de kan produsere tekst som virker korrekt.
Men som likevel mangler både presisjon, stemme, og de har ingen kontekstforståelse, hvis du ikke gir dem det.
Og de har liksom et eget språklig særpreg som mange da kjenner igjen som et KI-språk, ofte.
Og derfor tenker jeg igjen at høyskolene og universitetene og skolene ikke bare lærer studentene å bruke disse modellene, men ...
Å lese det kritisk som språk.
Så jeg vil råde studentene til å opparbeide seg en sånn språklig kritisk forståelse, denne kompetansen her.
Og på en måte at det òg kanskje inngår i enda større grad i vårt arbeid her på universitetet, i opplæringen, ja.

[SPEAKER_02]
Ja, veldig gode råd.
Ja, til slutt det store tusenkronersspørsmålet.
Vi ser jo en teknologi i rivende utvikling, og det er ikke helt lett å se for seg hva som vil skje framover.

Men jeg skal spørre dere likevel, for hva tror dere utviklingen, eller hvordan tror dere utviklingen vil påvirke akademisk skriving i framtiden, la oss si 10-20 år fram i tid, Ragnhild?

[SPEAKER_03]
Jeg tenker jo at den skrevne teksten, det er en slags kontrakt der mellom leser og skriver.
Så jeg tror ikke språkmodeller kommer til å endre på det, selv om vi ser mer innslag av kunstig intelligens i skriveprosessen.
For når vi leser en tekst, så forventer vi at det er en menneskelig avsender der.
Et norsk forlag har jo nettopp måttet ...
trukket ei fotballbok fra markedet fordi han var full av ...
ulike innslag fra språkmodell.
Og boka inneholdt jo klare brudd på forlagets etiske retningslinjer.
Men av reaksjonene, som jo er vel så interessante, så ser en jo òg at det oppleves som klare brudd på denne leserkontrakten, denne leserforventningen om en forfatter, en menneskelig forfatter, bak teksten.
Men ellers ønsker jeg ikke å spå så mye om framtiden.
Jeg tenker at skriving som et tenkeredskap, det kan ikke språkmodeller endre fullstendig på.
Og så er det sånn at jeg har jo mange år bak meg som lektor i videregående skole, så jeg syns jo òg at det vi ser nå, at språkmodeller fører til en økt refleksjon om læring og skriving, at det er noe positivt ved det òg, og at jeg håper at ...
språkmodellene fortsetter å utfordre oss der.

[SPEAKER_02]
Ja.
Paolo, hva ser du for deg kommer til å skje framover?

[SPEAKER_01]
Ja, det er vanskelig å spå om framtida, og hvis en ser på det mediehistorisk sett, så vet en jo kanskje at disse nye mediene tar andre veier enn vi forventer, og fordi det er en lovgivning som kanskje drar det i en bestemt retning, eller en politisk retning som òg styrer dette, så det er ikke bare opp til ...
Det er ting som påvirker dette her, som gjør dette kompleks, men jeg tenker at skriving aldri går av moten.
Og den selvstendige skriveprosessen går heller aldri av moten.
Jeg tror kanskje at det er litt sånn så ... inn i kunsten, nesten.
At du får det genuint menneskelige for enda mer verdi ...
Og så blir maskinen, eller det med maskinene, en annen type tekst.
Litt sånn som Ikea, kanskje, at det er litt sånn masseprodusert vare.
Så vil vi sette enda mer pris på den helt sånn genuint skrevne, menneskelige teksten.
At du får en slags deling der.
På den annen side tror jeg det blir enda mer integrasjon av disse verktøyene, uten at vi oppdager at det er KI.
Og så vil vi sikkert få noen typer nye modeller, en type sånn world models sånn som ...
Smelte sammen alle mediene, og trene på både filmbilder, lyd og helt andre typer medier som kan operere med mye større og mer sammensatte datamengder.
Og hvor det bringer oss videre, det tør jeg ikke si noen ting om.

[SPEAKER_02]

Nei, det var et vanskelig spørsmål, men jeg skjønner at det er en blanding av optimisme på vegne av den menneskeskapte teksten og den fortsatt betydningen som den har, og i god kombinasjon, da, med viktige forholdsregler som en må ta framover.
Men fortsatt en del ubesvarte spørsmål, og en del som trenger videre avklaring.
Likevel så håper vi at i denne samtalen at dere har fått noen grunnleggende kjøreregler fra våre to eksperter her i studio, som særlig gjelder da det å ta eierskap og ansvar for egen tekst når en jobber med akademisk skriving.
Og som dere som er studenter vet, og som lytter til oss nå, er jo nettopp at grad av selvstendighet ofte er det som skiller de gode fra de mindre gode akademiske arbeidene i studiesammenheng.
Så det er jo noe overordna å ta med seg videre.
Avslutningsvis er det viktig å understreke at du som student forholder deg til retningslinjer for bruk av språkmodeller som gjelder for ditt fag og som gjelder ved din institusjon, det er det som er styrende her.
Hensikten med denne episoden har vært å øke bevisstheten rundt bruk av språkmodeller i forbindelse med akademisk skriving, og vi håper at du har fått svar som kan hjelpe deg videre i dine studier.
Til slutt vil jeg bare anbefale deg å lytte videre til podkasten om akademisk skriving for mer informasjon og gode tips til din studiehverdag.

[SPEAKER_00]
Du har hørt en podkast fra Universitetet i Stavanger.